

Tillväxtprogram Fyrbodal 2008 – 2013

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund och förutsättningar	5
Vision	6
Nulägesanalys – styrkor, svagheter, hot och möjligheter	7
Erfarenheter och slutsatser av förra tillväxtprogramarbetet	9
Tre övergripande mål	10
Fyrbodals fem fokusområden	11
Infrastruktur	12
Utbildning	13
Näringsliv	14
Hälsa	15
Kultur	16
Prioriterade programområden	17
• Entreprenörskap och nyskapande	17
• Attraktivitet för boende och besökare	18
• Energi och miljöteknik	18
Resurser och finansiering	19
Tillväxtmedel Fyrbodal	20
Uppföljning och utvärdering	21
Slutkommentarer	22
Bilaga Beredningarnas program för tillväxt 2008 – 2013	23

Sammanfattning

Fyrbodals tillväxtprogram för perioden 2008 – 2013 grundar sig på vår gemensamma vision ”Det goda livet” och ”En hållbar utveckling”.

De övergripande målen; en god hälsa, en god miljö och långsiktig stabil tillväxt skall genomsyra allt vårt tillväxtarbete under perioden.

Tillväxtprogrammet grundar sig på det programarbete som våra fem beredningar tillsammans med respektive partnerskap har genomfört inför planperioden.

Fokus och prioriteringen under perioden ligger på tre programområden; entreprenörskap och nyskapande, attraktivitet för boende och besökande samt energi- och miljöteknik.

Den gemensamma nyttan för hela Fyrbodal skall vara vägledande i vårt arbete under programperioden. Våra projekt och initiativ skall ha till syfte att stärka hela Fyrbodal.

Program	Fem fokusområden				
	Hälsa	Infrastruktur	Näringsliv	Utbildning	Kultur
Entreprenörskap & nyskapande	Utveckling av basverksamheten		Entreprenörskap Samverkans-Initiativ	Samverkan utbildning/ Arbetsliv Pedagogisk utveckling	Nyföretagande & entreprenörskap
Attraktivitet för boende och besökare	Samverkan Inom folkhälsoområdet Utveckling av basverksamheten	Vägar Järnvägar Flyg Sjöfart Elström IT/bredband	Kompetens - utveckling	Pedagogisk utveckling Samverkan inom utbildningssektorn	Kompetensutveckling Ökad attraktionskraft
Energi- & miljöteknik			Förnyelsebara energikällor	Samverkan utbildning/ Arbetsliv	

Bakgrund och förutsättningar

Fyrbodal är med sina fjorton kommuner och drygt 260 000 invånare den befolkningsmässigt näst största delregionen i Västra Götaland. Koncentrationen av befolkningen finns i Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg.

Fyrbodal har ett strategiskt läge mellan Göteborg och Oslo. I väst finns Västerhavet och i öst innanhavet.

Fyrbodal rymmer fem lokala arbetsmarknadsregioner.

Kärnan utgörs av arbetsmarknadsregion Trollhättan – en av landets tio största.

Tillverkningsindustrin och då framförallt fordonsindustrin har en mer dominerande ställning jämfört med landet i övrigt. Areell produktion, maritima näringar och upplevelsenäringen, handel samt nu också energiutveckling är andra markanta inslag.

Högskolan Väst kommer under början av programperioden att ha genomfört förändringen till ett samlat campus och utgör en stor resurs för Fyrbodals invånare och arbetsliv.

Fyrbodal – ny delregion i förändring från starten

Fyrbodal har inte någon egen längre historia. Det som en gång var delar av två länder, två län och tre delregioner (Fyrstad, Norra Bohuslän och Dalsland) blev slutgiltigt ett den 1 april 2005. Då bildades efter några års samverkansprocess Fyrbodals kommunalförbund.

Den geografiska närheten och medlemskommunernas i många hänseenden inbördes beroende är basen för förbundet och dess verksamhet. Närheten blir alltmer påtaglig genom förbättrad infrastruktur och beroendet växer med allt tydligare samband inte minst inom arbetsmarknaden. Behovet av gemensamma strategier och gemensamt operativt arbete för tillväxt blir allt tydligare.

Tillväxtprogrammet 2004 utgick i allt väsentligt från de tidigare regiondelarnas utvecklingsprogram. Efter en trevande inledning har tillväxtarbetet från och med mitten av år 2005 givits en fastare inriktning och nya former. Kommunalförbundet lade då – bl a för att knyta an till inriktningen i Västra Götalandsregionens arbete - fast fem prioriterade fokusområden för utveckling och tillväxt: *Infrastruktur, utbildning, näringsliv, hälsa och kultur*. Beredningsgrupper bildades för vart och ett av insatsområdena med vardera sex politiker och en beredningshandläggare. Beredningarna fick i uppdrag att ta fram en programförklaring för sitt insatsområde samt en handlingsplan.

I anslutning till de nya strategierna beslutade förbundets direktion att prioritera sex utvecklingsområden inom tillväxtprogrammets ramar: *Upplevelsenäringen, Industriell utveckling, Besöksnäringen, Den gröna näringen, Utbildning och Hälsa*.

Vision

Fyrbodals vision tar sitt avstamp i vår gemensamma vision ”Det goda livet” och ”En hållbar utveckling”. Ett hållbart samhälle ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers behov. Hållbar utveckling innehåller tre dimensioner – den ekonomiska, social och miljömässiga. De är sinsemellan beroende och ska samspela och förstärka varandra. En särskild tyngd och prioritering i visionen har de fem fokusområden vi nedan presenterar.

Nulägesanalys – styrkor, svagheter, hot och möjligheter

Med hjälp framförallt av underlag från Västra Götalandsregionen gör förbundet följande sammanfattande bedömningar för Fyrbodals gemensamma vidkommande. Bedömningarna överensstämmer i sina huvuddrag med motsvarande bedömningar i anslutning till Tillväxtprogrammet 2004.

Då som nu är det grundläggande problemet att Fyrbodal utgör ett så heterogent område. Förutsättningarna skiftar starkt och bedömningarna är svårare än för övriga delar i Västra Götaland. Det är stora skillnader i utvecklingen kommunerna emellan. Några områden - främst i Dalsland - har det fortsatt motigt vad gäller befolkningsutveckling, jobb och utbildningsnivå. Arbetsmarknadsregion Trollhättan håller med sina speciella utmaningar en dominerande position. Utvecklingen i Strömstad/Tanum med sina kopplingar till Norge går fortsatt starkt framåt. Motiven att vidga arbets- och boendemarknader är den allt mer påtagliga utmaningen.

Styrkor

Fyrbodal i sin helhet och västkusten i synnerhet är en även i ett nationellt perspektiv starkt attraktiv region. Vattnet förenar. Området rymmer hav och innanhav, ett rikt sjö- och kanalsystem, skogsbygd och kulturmark. Livsmiljön är varierad och hälsosam.

Det strategiska läget mellan Göteborg och Oslo är i sig en stark fördel. De positiva effekterna kommer att bli än mer påtagliga sedan E6 färdigställts i sin helhet. Östfold Fylke som är Fyrbodals gränsregion tillhör den mest expansiva i Norge och som är en stor potentiell tillgång även för tillväxten i vår delregion.

I Fyrbodal finns jordmån för utveckling både för människan och företagandet. De lokala arbetsmarknaderna inom Fyrbodal växer alltmer samman och arbetsmarknaderna i Göteborgsregionen och Norge är redan nära.

Inte bara möjligheterna till jobb utan också till utbildning, kultur, handel och företagande i stort ökar successivt. Fyrbodal har av egen kraft och med hjälp av den gynnsamma utvecklingen i Göteborgsregionen förutsättningar att hävda sig.

Med en bas av teknisk tradition och tekniskt kunnande främst i automotiv- och maritima sektorn har näringslivet i Fyrbodal genom åren visat prov på förmåga till omställning och förnyelse, som bidragit till att profilera regionen som en industriell tillväxtmotor i landet. Att Fyrbodal har en statlig högskola och flera egna högskolecentra är av avgörande betydelse för den fortsatta strävan att höja utbildningsnivån och stödja arbetslivets tillväxt.

Svagheter

Branschstrukturen är inte bred nog. Det stora beroendet av några få stora industriarbetsplatser och även enstaka företag, som arbetar på mycket konkurrensutsatta marknader, gör delregionen sårbar. Tjänstesektorn måste öka.

Fyrbodal dras med brister i infrastrukturen. Mycket har blivit bättre. Mycket återstår.

Fortsatta satsningar i Fyrbodal och i Göteborg är av avgörande betydelse för utvecklingen i Väst.

Fortfarande är utbildningsnivån jämförelsevis låg. Utbildning är viktig i sig. Bra utbildning lägger grunden till ett gott liv. En bra arbetskraftsförsörjning är en förutsättning för tillväxt. Obalansen mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden måste minska.

Hot

Det stora beroendet av fordonsindustrin, som är extremt konkurrensutsatt och som globalt brottas med stora lönsamhetsproblem och överproduktion är ett definitivt hot mot framtiden.

Hoten mot miljön är tydliga. För Fyrbodals del är inte minst situationen i våra kustvatten och hav allvarliga varningssignaler. Övergödning, koldioxidutsläpp och försurning fortsätter på nivåer som inte svarar mot en hållbar utveckling.

Åldersstrukturen inger oro. Andelen sysselsatta måste vara högre idag för att tillräckligt med resurser skall kunna tillföras välfärdssystemet. Inom några år blir tillflödet av arbetskraft begränsat, inte minst beroende av minskande ungdomskullar.

Möjligheter

En fortsatt kraftsamling på den robusta regionen är nödvändig. Med den kommer nya möjligheter för människan och företagandet. Bättre infrastruktur inom Fyrbodal och färdiga förbindelser med framförallt Göteborg innebär rika möjligheter till utbyte mellan kraftcentra i Väst för utveckling på många områden.

Satsningar på entreprenörskap och nyskapande är ingångar för att bredda branschstrukturen. Förutsättningarna finns inom de av Fyrbodal prioriterade utvecklingsområdena men också inom hälso- och sjukvård, energi, miljö, marinbiologi och transportsystem.

Den attraktiva livsmiljön är basen för Fyrbodals utveckling. Den sammantagna befolkningen växer. Insatser för att slå vakt om livsmiljön och lyfta fram attraktionen är viktiga investeringar. Särskilt när det gäller vatten finns inom Fyrbodal resurser att möta hoten och visa på möjligheterna, liksom Fyrbodals rika kulturarv som är en tillgång som kan användas för utveckling av turism och entreprenörskap.

Erfarenheter och slutsatser av förra tillväxtprogramarbetet

- Antalet prioriteringar och mål måste minskas. Vi skall koncentrera oss på några färre områden. Viktigt att hitta det som är gemensamt och förenar Fyrbodal.
- Förenkling av beslutsprocessen. Tillskapa en gemensam budget för medfinansiering av Fyrbodalssatsningar.
- Fler förstudier. För att konstatera om projekttiden håller, för att förankra och skapa ett engagemang för idén bör oftast ett projekt föregås av en förstudie eller pilotprojekt.
- Fastställa tydliga och konkreta mål för insatserna. Samt att fastställa vad som skall uppnås och på vilket sätt. (Detta kommer att göras inom ramen för arbetet med våra prioriterade programområden).

Tre övergripande mål

- En god hälsa
- En god miljö
- Långsiktig stabil tillväxt
  - Ökad sysselsättning
  - Ökning av företagens utbetalade lönesumma

De operativa och mätbara målen samt indikatorer kommer att arbetas fram i de program som kommer att tas fram i de tre ”prioriterade programområdena”. (Detta uppdrag presenteras senare i dokumentet.)

Horisontella mål:

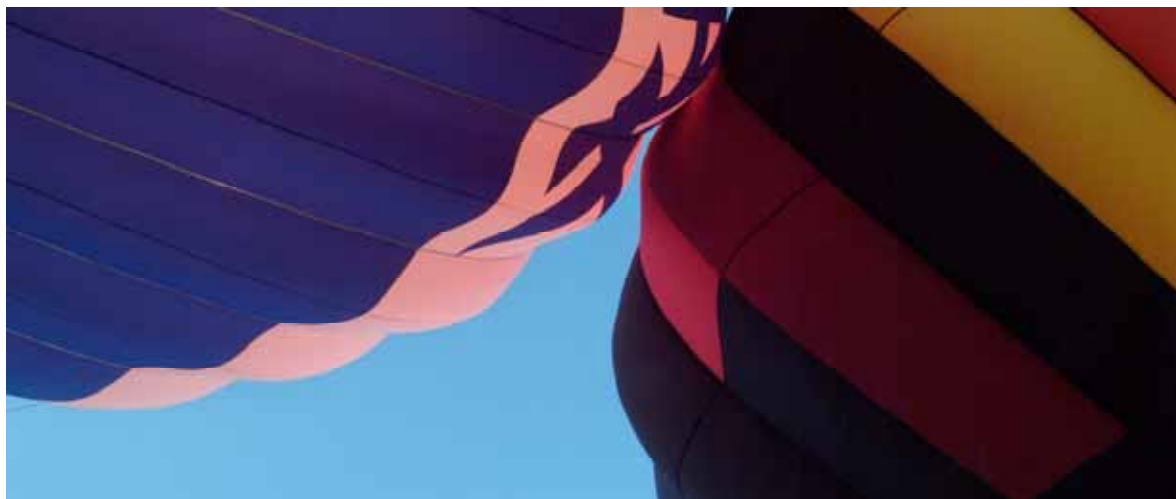
Projekten ska beskriva vilka aktiviteter som genomförs för att uppfylla de horisontella målen: Ett gemensamt Fyrbodal, Jämställdhet och Integration.

Ett gemensamt Fyrbodal: Hela Fyrbodal ska utvecklas. Det förutsätter att projekten visar hur insatser och aktiviteter blir tillgängliga för invånare och företagare i alla kommuner.

Jämställdhet: Vi vill med projekten skapa bättre förutsättningar för jämställdhet på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt. Jämställdhetsaspekten ska tydligt framgå av alla insatser som genomförs i projekten. Ett jämställdhetsmål är att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. För detta krävs satsningar som riktas till både män och kvinnor.

Integration: Mångfald är en tillgång som bidrar till utveckling. Projekten bör exempelvis beakta olika etniska gruppers möjlighet att komma in i arbets- och näringslivet via arbetsmarknaden och eget företagande.

Fyrbodals fem fokusområden

Det samlade utvecklingsarbetet drivs och samordnas i våra fem beredningar, som också är stöd för diskussion och förankring av tillvästfrågorna. Beredningsgruppernas programförklaringar och handlingsplaner är viktiga utgångspunkter i det fortsatta tillvästarbetet.

Nedan presenteras vilka frågor och aktiviteter som beredningarna prioriterar under perioden. Beredningarnas program finns som bilaga till tillvästprogrammet.

Infrastruktur

MOTIV

- Regionens infrastruktur och transportsystem måste förbättras vilket är en förutsättning för regionförstoring, ett välmående näringsliv samt tillväxt
- Infrastrukturfrågorna måste integreras med övrigt tillväxtarbete
- Utveckla en behovsanpassad kollektivtrafik

OMRÅDEN

- Vägar och järnvägar
- Flyg / sjöfart
- IT / Bredband / Elström / Telefoni

Utbildning

MOTIV

- Arbetskraftsförsörjning – en absolut förutsättning för tillväxt
- Fortsatt låg formell utbildningsnivå
- Ökande internationalisering/globalisering

OMRÅDEN

- Samverkan utbildning – arbetslivet
- Pedagogisk utveckling
- Samverkan inom utbildningssektorn

Näringsliv

MOTIV

- Näringslivets strukturomvandling
- Omställningsförmåga till nya tillväxtområden
- Minimering av användning av icke förnybara bränslen
- Ett positivt förhållningssätt till entreprenörskap
- Globalisering

OMRÅDEN

- Entreprenörskap och nyskapande
- Utveckling av befintligt näringsliv
- Kompetensutveckling
- Samverkansinitiativ
- Förnyelsebara energikällor

Hälsa

MOTIV

- Befolkningens hälsa är en avgörande förutsättning för tillväxt och utveckling.
- Tillgång till väl fungerade kommunal basverksamhet ökar områdets attraktivitet.
- Delaktighet i arbets- och samhällsliv främjar hälsa

OMRÅDEN

- Samverkan inom folkhälsoområdet
- Utveckling av basverksamheten

Kultur

MOTIV

- Ökning av antalet kulturföretag och verksamheter inom kulturområdet.
- Med kultur i alla dess former skapa attraktiva och konkurrenskraftiga kommuner för boende, besökare och företagande.
- Fyrbodal ska utveckla satsningen på konst och gestaltning i offentliga rum.

OMRÅDE

- Ökade insatser för nyföretagande och entreprenörskap.
- Kompetens - entreprenörskap i konstnärliga utbildningar.
- Ökad attraktionskraft i boende- och verksamhetsmiljöer, rekreation, kultur och samhällsservice.

Prioriterade programområden

Några områden har särskilt utmärkt sig som angelägna för utvecklingen i Fyrbodals. Med utgångspunkt i det tredimensionella anslaget och med ambitionen att arbeta sektorsövergripande prioriteras områdena; entreprenörskap och nyskapande, attraktivitet och energi- och miljöteknik. Särskilda riktade program skall presenteras under våren 2008 och vara vägledande för arbetet under perioden. I dessa program kommer operativa mål och indikatorer att tas fram.

- **Entreprenörskap och nyskapande**

Entreprenörskap handlar om mer än ett eget företagande, det är ett förhållningssätt. Satsningar på entreprenörskap och nyskapande är ingångar för att bredda branschstrukturen. Om Fyrbodals invånare ges möjligheten att utveckla sig till *entreprenörer i sina egna liv* och vara delaktiga i samhället, lägger vi en stabil grund för vår regions framtida tillväxt.

Områden som särskilt skall prioriteras är barn och ungdom, stöd till befintliga företag samt strävan att vidga näringslivet.

- Attraktivitet för boende och besökare

Vi har stora och värdefulla värden i vårt område som vi vill vårda och utveckla. Fyrbodals är redan idag en attraktiv region även i ett nationellt perspektiv. En natur som ger både boende och besökare en extra krydda i livet, vatten i en mängd olika skepnader samt stora ytor för rekreation.

Det skall vara gott att bo och besöka Fyrbodals. För att detta skall fungera måste vi ha en väl fungerande infrastruktur, en genomtänkt fysisk planering, en aktiv miljövård och ett utvecklat kulturliv. En bra och fungerande grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning och högskola är andra viktiga delar i en attraktiv regions utbud till sina invånare.

Besöks- och upplevelsenäringen är ytterligare ett prioriterat område i Fyrbodals utveckling.

- Energi och miljöteknik

En viktig framtidsfråga i hela västvärlden är en övergång till ett mindre fossilberoende ekonomi. Fyrbodals vill vara regionen som går före och visar på alternativa energikällor. Detta vill vi göra för att nuvarande system byggt på fossila resurser inte är långsiktigt hållbart. Vi har på sikt en prishöjning på oljan som kommer att slå hårt mot arbetstillfällena. Alternativ energiutveckling kan snarare ge möjlighet till ökad konkurrenskraft, nya innovationer och fler jobb. Sist men inte minst är den negativa miljöpåverkan ytterligare ett skäl till att vi vill vara med och driva utvecklingen mot alternativa energiformer.

Resurser och finansiering

Genomförandet av Fyrbodals Tillväxtprogram 2008-2013 kan samordnas och samverka med flera delregionala, regionala, nationella och transnationella program. Fyrbodal har möjlighet, med rätt inriktning på projekten, delta i många olika programområden.

Några aktuella program

- Landsbygdsprogram.
Målgruppen är lantbruksföretag, mindre företag och lokala utvecklingsgrupper.

- Inom Landsbygdsprogrammet har flera Leaderprogram processats fram inom Fyrbodal.

- Mål 2 Västsverige- Regionalfonden. För förbättring av konkurrenskraft och sysselsättning.

- Mål 2 - Sociala fonden (EFS). Kompetensutveckling som säkerställer en omställning av redan sysselsatta och underlätta för personer som utanför arbetsmarknaden.

- Mål 3 Interreg
  - KASK Öresund-Kattegatt-Skagerrak
  - Nordsjöprogrammet
  - Sverige – Norge programmet

Tillväxtmedel Fyrbodal

De regionala tillväxtmedel som tilldelas delregionerna ska medfinansieras med krona för krona av kommunerna enligt det avtal som tecknats mellan delregionerna och Västra Götalandsregionen.

Regionala tillväxtmedel i Fyrbodal är preliminärt ca 9 miljon kronor.

Våra tre planerade program kommer att presentera en ambitionsnivå även när det gäller ekonomiska medel för genomförandet. Efter godkännande av programmen i varje enskild kommun fördelas kostnaderna på respektive kommun efter innevånarantal. Dessa medel växlas upp med regionala tillväxtmedel. Ambitionen är att ytterligare uppväxling sker inom ramen för strukturfonderna.

Uppföljning och utvärdering

Programmet skall i sin helhet utvärderas efter programperiodens slut. Dessutom skall det göras en "halvtidutvärdering" som skall användas för att korrigera och rätta de program, aktiviteter och projekt som pågår.

Utvärderingen och uppföljningen av de projekten och övriga aktiviteter som ligger inom ramen för de tre prioriterade programmen skall följas upp på det sätt som fastställs i respektive program. Respektive program ansvarar också för att en uppföljnings- och utvärderingsplan upprättas. I programmen skall framgå vilka operativa mål och indikatorer som skall uppnås.

Slutkommentarer

I Västra Götaland finns åtta arbetsmarknadsområden. Kommunerna i Fyrbodalen är med i fem av dem. Detta får givetvis konsekvenser för möjligheten och förutsättningarna att i alla delar betrakta regionen som ett homogent område. Därför är det av största vikt att vi ges möjlighet att ta hänsyn till detta när vi planerar och drar igång utvecklingsprojekt.

Att ta hänsyn till olikheterna och låta de olika delarna i Fyrbodalen få möjlighet att utveckla just sin styrka och profil måste vara ett framgångskoncept. Samtidigt är det av största vikt att samtliga projekt, även de som drivs endast i delar av regionen, ändå har till syfte att stärka hela Fyrbodalen. Varje utvecklingsområde och projekt måste hitta sin funktionella region för att lyckas och vara en resurs för hela området

Infrastruktur

Motiv:

- Regionens infrastruktur och transportsystem måste förbättras vilket är en förutsättning för regionförstoring, ett välmående näringsliv samt tillväxt
- Infrastrukturfrågorna måste integreras med övrigt tillväxtarbete
- Utveckla en behovsanpassad kollektivtrafik

Områden

- Vägar och järnvägar
- Flyg / sjöfart
- IT / Bredband / Elström / Telefoni

I Västsverige finns drivkraft för landets utveckling. Inom Fyrbodal finns sammantaget resurser och möjligheter som särskilt i samspel med Göteborgsregionen på många områden kan bidra till utvecklingen. Men avstånden inom den egna Fyrbodalregionen och till Göteborg och även den norska marknaden måste kortas för att uppnå den dynamik som också borde vara av utomordentligt intresse.

Förbättrade transportvillkor med förkortade tidsavstånd leder till regionförstoring. Det betyder på ett för Fyrbodal mycket påtagligt vis, att kommuner integreras och bildar större sammanhängande marknader. Därmed skapas förutsättningar för en bredare sammansättning av näringslivet, bredare rekryteringsbas för företagen, produktförnyelse och ökad produktivitet samt en större och mer diversifierad marknad för företagens

verksamhet. Efter en tidsreducerande infrastrukturens satsning kommer ett större geografiskt område att täckas in av givna tidsavstånd. Regionförstoring uppstår också genom koncentration av befolkning och produktion genom flyttning till växande regioner. Sådan tillväxt leder till försämrade tidsavstånd (på grund av tätare trafik) om inte transportsystemet får utvecklas på ett kompletterande sätt. Därmed tillåts tätheten öka utan att tidsfördröjningar slår igenom och hejdar utvecklingen.

En viktig faktor för att skapa en gemensam region och en större arbetsmarknad är att det finns förutsättningar för företag och människor som lever i hela Västra Götalandsregionen att få tillgång till ett större utbud av kultur, turism och rekreation. Tillgängligheten förutsätter väl fungerande kommunikationer både avseende fysisk infrastruktur som transportsystem.

Utbyggnad av infrastrukturen har betydelse inte bara för den regionala tillväxten i sig utan bidrar starkt till Fyrbodals internationalisering och främjar inte minst genom en mer robust arbetsmarknad integration och jämställdhet.

För att bättre kunna göra detta krävs kvalificerat lokalt underlag. Underlaget skall särskilt visa på möjligheterna till regionförstoring, robustare arbetsmarknad samt utveckla system- och logistiktänkande i Fyrbodalsrelationerna. Inom Fyrbodals finns en stark övertygelse om att infrastrukturfrågorna på ett mer påtagligt vis måste integreras i och relateras till övrigt tillväxtarbete.

Fyrbodals fem olika fokusområden / beredningar ska här samverka för att maximera nyttan av de aktiviteter och verksamhet som genomförs under programperioden.

IT-infrastrukturens utbyggnad har en avgörande betydelse för Västra Götalands konkurrenskraft. Med hjälp av bredband och telefoni med hög kapacitet kan företag verka enskilt och i kluster och samtidigt ta till vara de unika tillgångarna. Delar av Fyrbodals utgör områden, som marknaden inom överskådlig framtid kommer att nå med bredband. Samtidigt är just dessa områden en värdefull tillgång om man vill kombinera ett naturnära, småskaligt boende med ett konkurrenskraftigt näringsliv. Fyrbodals anser det nödvändigt att Västra Götalandsregionen tar ett ansvar för ett heltäckande IT-

infrastrukturnät i regionen. Det arbete som inletts i IT-gruppen inom Beredningen för Regional Utveckling är nödvändigt och måste fortsätta.

Genom att slå samman Västra Götalandsregionens och kommunernas och eventuellt andra offentliga aktörers behov av intern IT-kommunikation långt ut i regionens alla delar skapas en stark bas av IT-trafik som gör det möjligt att nå längre ut i regionen till en lägre kostnad.

På detta sätt kan ett öppet nät för offentlig förvaltning, företag och enskilda skapas ett rundare, mer robust och mer konkurrenskraftigt Västra Götaland möta framtiden.

Fyrbodalkommunerna har ambitionen att medverka i detta arbete.

Gemensamt inriktningsunderlag

Fyrbodalkommunerna har under 2007 tagit fram och enats kring ett gemensamt sk inriktningsunderlag som pekar på vilka faktorer och åtgärder som man menar är av central betydelse för Fyrbodals utveckling. Inriktningsunderlaget har översänts till VG-regionen och arbetats in i deras förslag till vägverk och Banverk inför regeringens kommande beslut om infrastrukturplaner/investeringar 2010-2019.

Med den process som varit i arbetet med att ta fram dessa yttranden har grunden lagts för en i Fyrbodalregionen gemensam syn på nödvändiga fysiska infrastruktursatsningar. Fyrbodalkommunernas ambition är att under programperioden bredda och fördjupa kunskapen om de infrastrukturella sambanden och relatera dem till övrigt tillväxtarbete.

Vägar och järnvägar

- Genomföra och delta i kartläggningar, studier och analyser med förslag till åtgärder.
- Följa och bevaka planerade och påbörjade objekt av intresse för Fyrbodal
- Initiera angelägna objekt, uppvakta beslutsfattare, delta i remissförfarande
- På bred front verka för en säkerställd och väl utbyggd kollektivtrafik som en central faktor för en hållbar tillväxt och regionförstoring, och därmed en ökad användning av kollektiva transportmedel

Flyg och sjöfart

- På olika sätt medverka till att lyfta fram Malöga flygplats strategiska betydelse och funktion för Fyrbodals näringsliv och en faktor för tillväxt
- Lyfta fram Fyrbodals positiva förutsättningar gällande kustsjöfart, Vänernsjöfarten och potentialen i dess hamnar, samt Trollhätte kanal. Exempel på detta är Uddevalla respektive Lysekils hamn samt Vänerhamnar.

IT / bredband / elström

- Verka för en kontinuerlig och säker tillgång till elström
- Minska sårbarheten för avbrott av elström pga naturkrafter
- Verka för en fortsatt utbyggnad av bredband, telefoni och it-infrastruktur

Utbildning

Motiv:

- Arbetskraftsförsörjning – en absolut förutsättning för tillväxt
- Fortsatt låg formell utbildningsnivå
- Ökande internationalisering/globalisering

Områden

- Samverkan utbildning – arbetslivet
- Pedagogisk utveckling
- Samverkan inom utbildningssektorn

En bra arbetskraftsförsörjning är en förutsättning för tillväxt. Obalansen mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden måste minska för att företag och andra arbetsgivare ska kunna konkurrera på den allt mer globaliserade marknaden.

En positiv ökning av utbildningsnivån i Fyrbodal kan konstateras, i flera kommuner till och med över risksgenomsnittet. Dock är nivån fortfarande generellt lägre än riksgenomsnittet. Det är viktigt att hela Fyrbodal inser betydelsen av att inte bara värna Högskolan Väst utan också strävar efter att attrahera och skapa nya högre utbildningar.

I den allt mer internationaliserade världen med allt vad det innebär måste förmågan att kommunicera på främmande språk utvecklas. Ett ökat internationellt samarbete inom utbildningsområdet eftersträvas.

Fyrbodal vill med kommunal och regional samverkan i nära samspel med utbildningsaktörer och arbetsliv arbeta inom hela utbildningsområdet för att höja utbildningsnivån i regionen och främja näringslivets konkurrenskraft och det livslånga lärandet. En väl genomförd satsning på utbildning och kompetensutveckling har en avgörande betydelse för den regionala tillväxten.

Samverkan utbildning – arbetslivet

- Utveckla former och engagemang för fördjupad samverkan utbildning – arbetsliv (studenter/elever – lärare).

- Genomföra gemensamma aktiviteter utbildning – arbetsliv i hela lärkedjan.
- Analysera och kommunicera arbetslivets behov på kort och lång sikt.
- ”Arbetsintegrerat lärande” på alla nivåer.
- Arrangera gemensamma ”öppna föreläsningar” som lockar även företagare.
- Utnyttja arbetslivets kompetens i skolan – ge eleverna förebilder.
- Förbättra anpassnings- och omställningsförmågan inom utbildningssektorn.

Pedagogisk utveckling

- Stärka entreprenörsandan i hela utbildningssystemet.
- Implementera entreprenörskap i utbildningssektorn – påverka attityder och skapa incitament.
- Satsningar på pedagogiskt utvecklingsarbete – ökad flexibilitet och kreativitet.
- Motverka könssegregerad arbetsmarknad – stödja elever att göra otraditionella yrkesval.
- Ta tillvara alla invånares kompetens – utveckla validering.
- Utveckla entreprenörsutbildningar.
- Gemensamma fortbildningsdagar för pedagoger – kunskap och exempelspridning.
- Förbättrad språkutveckling redan från förskolan.
- Påverka attityder till utbildning och lärande hos individer och samhället – en utvecklad utbildningskultur

Samverkan inom utbildningssektorn

- Utveckla distansutbildning även på gymnasial nivå.
- Definiera lokala spetskompetenser som kan användas regionalt t ex inom validering, näringslivskontakter, lärare etc.
- Stärka kopplingarna i lärkedjan förskola– grundskola – gymnasiet – KY/högskolan.
- Öka kunskapen om varandra och samverkan i utbildningssektorn.
- Kartläggning av vad som görs idag – inte uppfinna hjulet igen.
- Spridning av information – vem gör vad var.
- Samordna kommunernas uppdragsutbildning.
- Gemensam hemsida ”Utbildning i Fyrbodalen”.
- Etablera nya och utveckla befintliga kontakter med framgångsrika regioner i andra länder.

Näringsliv

Motiv:

- Näringslivets strukturomvandling
- Omställningsförmåga till nya tillväxtområden
- Minimering av användning av icke förnybara bränslen.
- Ett positivt förhållningssätt till entreprenörskap
- Globalisering

Områden:

- Entreprenörskap och nyskapande
- Kompetensutveckling
- Samverkansinitiativ
- Förnyelsebara energikällor

Entreprenörskap

Det finns ett nära samband mellan entreprenörskap och förnyelse. Nyskapande och kreativitet behövs i alla delar av samhället – inom näringslivet, den offentliga sektorn, föreningslivet och skolan. *Fyrbodal behöver fler företagare, både kvinnor och män.*

Den individuella kreativiteten behöver kompletteras med en kollektiv kreativitet. Därför är kreativa mötesplatser viktiga, där kommunikation mellan invånare och företag med olika kompetenser möts, skapar delaktighet och stimulerar till nytänkt som leder till nya företagare, produkter och tjänster. Den kreativa mötesplatsen ska vara en ingång till ny kunskap, goda exempel, seminarier & workshops, rådgivning, affärsutveckling, kompetensutveckling m m. Nya strukturer ska inspirera till ökad samverkan från attityder till befintliga företag. Supportsystemet kan bestå av befintliga aktörer som utvecklar sin verksamhet och samverkar på ett hel nytt sätt över hela Fyrbodal.

Innovatum Inkubator roll är att fånga upp och utveckla idéer inom traditionell industri, film/mediabranschen och från högskolan. Gemensam nämnare för dessa idéer ska vara *virtuell simulering, visualisering och modellering*.

Nyskapande

Industrinäringen (fordons- & verkstadsindustrin.) Fyrbodalsregionen är mer än något område i Sverige beroende av industrinäringen och har tillsammans med Göteborgsregionen inom fordonsindustrin en världsledande ställning inom områdena säkerhet, telematik och miljö. Statens satsningar bland annat genom MERA-programmet (Manufacturing Engineering Research Area) har gett goda möjligheter att fortsättningsvis bedriva konkurrenskraftig fordonsindustri i vårt område.

Plattformen Innovatum Teknik Park har ett regionalt uppdrag att bedriva forskning och utveckling inom produktionsteknik och därmed öka industrins möjligheter att på ett konkurrenskraftigt sätt bedriva kunskapsbaserad produktion i Västsverige.

Maritim näring. I Fyrbodalsregionen finns ca 300 företag verksamma inom maritim teknik och sjöfart. Avnämare är varvsindustrin och bland produkterna/tjänsterna finns material, design och konstruktion samt elektronik. Maritima sektorn är starkt exportberoende och att verka på en global marknad är avgörande för branschens fortsatta utveckling. För att behålla sina marknadsandelar måste branschens produkter och medarbetare utvecklas.

Marina sektorn med ca 600 företag har en stor potential till nya innovationer inom fiske, vattenbruk, turism, livsmedelsindustrin samt förnybar energi. *Kristineberg marina forskningsarena och Tjärnö marinbiologiska forskningsstation* är kompetenscentra med spetskompetens i Fyrbodalsregionen som ger goda förutsättningar för en innovativ utvecklingsmiljö. Fiskenäringen har stor betydelse ur sysselsättnings-synpunkt och är en viktig profil för kustkommunerna inom exempelvis turistnäringen. Upplevelsenäringen kopplat till marina verksamheter och småskaligt kustnära yrkesfiske är en nisch/bransch som förespås stora utvecklingspotentialer.

EU-kommissionens Grönbok, med fokus på hållbar utveckling och konkurrenskraft stödjer Maritima näringens utvecklingsmöjligheter. Västra Götalandsregionen har tagit fram en Maritim strategi.

Arell produktion. *Träförädlingsföretagen i Fyrbodol* har ca 1000 anställda i 94 företag. De branschavsnitt som finns är: bygg, möbel, snickeri, emballage och träteknik. För att öka tillväxten i företagen krävs strukturella förändringar för bättre lönsamhet och sysselsättning. Branschens status behöver stärkas för att kunna rekrytera välutbildad personal. Branschen efterfrågar en gymnasial utbildning med inriktning träteknik.

Livsmedelsindustrin. För att stärka befintliga företag och få nya företag att starta småskalig livsmedelsproduktion behövs kompetenshöjande aktiviteter och nätverk som samarbetar med gemensam produktutveckling, marknadsföring och distribution. Inom fiskenäringen växer musselnäringen starkast och här finns flera innovativa idéer och möjligheter.

Upplevelsenäringen

Inom Fyrbodol prioriteras Film & media, Besöksnäringen och Kultur som tillväxtfaktorer. *Film i Väst* har framgångsrik film- och TV-produktion i hela Fyrbodol. Ett nationellt Besökscentrum för Film är under utredning. *Stenakademin* är ett regionalt resurs- och kompetenscentrum för natursten, landskap, bygg, miljö och design. Nya innovativa produkter och förståelse för design och designprocesser är tillväxtfaktorer för näringsliv och samhälle. *Besöksnäringen* har förutsättningar för ökad sysselsättning och lönsamhet. Ett ökat samarbete i nya högkvalitativa produkter och tjänst för nya säsonger kommer ytterligare att utveckla turismen och den näring som följer med detta, ex kultur, handel. Västsvenska Turistrådet har en nyckelroll i Upplevelseindustrins utveckling.

Maritim upplevelsenäring. Begreppet har sitt ursprung i EU-s Grönbok och identifierar upplevelser på och vid sidan av vatten. Som exempel kan nämnas vattenrelaterade upplevelseföretag, fiske, dykning, maritim gastronomi, kanaler, farleder, hamnar, terminaler, Cruising & Yachting & Marinor, events och sjöfart som är kopplade till Västerhavet och innanhavet.

Energi/miljö

Energiområdet är ett viktigt utvecklingsområde för Fyrbodol. Att bättre kombinera energi och miljö med tillväxt kan skapa stora möjligheter. Flera utvecklingssatsningar pågår. *Innovatum Teknik Park* har energi- och miljöteknik som fokusområde och satsar på

innovationsutveckling, exportutveckling och teknikutveckling. En utmaning är att bättre utnyttja den regionala dimensionen och agera mer kraftfullt inom några utvalda energiområden. Det gäller både insatser inom utbildning, forskning, näringslivsutveckling och teknikutveckling.

Samverkansinitiativ – tillväxtområden

- Skapa kommersiella kluster för utveckling av innovativa produkter och tjänster
- Utveckla ny produktionsteknik
- Samverka med universitet, högskolor, organisationer/branschinstitut
- Skapa tvärssektoriella möten mellan olika branscher, teknik, design för att identifiera nya innovativa produkter, tjänster och produktionsprocesser
- Samverka med angränsande stora och små regioner i Sverige, Norge och övriga Europa
- Insatser för att öka inflyttning av attraktiv kunskapspersonal

Entreprenörskap och nyskapande

- Skapa kreativa mötesplatser för entreprenörer.
- Insatser för ökad tillgängligheten till rådgivning och stöd (supportsystem).
- Insatser för att stimulera marknaden att skapa nya produkter – från idé till kommersialiserad produkt.

Förnyelsebara energikällor

- Utveckla teknologier, system samt produkter/tjänster för ett fossilfritt samhälle.

Hälsa

Motiv:

- Befolkningens hälsa är en avgörande förutsättning för tillväxt och utveckling
- Tillgång till väl fungerade kommunal basverksamhet ökar områdets attraktivitet
- Delaktighet i arbets- och samhällsliv främjar hälsa

Områden:

- Samverkan inom folkhälsoområdet
- Utveckling av basverksamheten

Aktivt folkhälsoarbete skapar samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen, vilket genererar tillväxt och utveckling. Fyrbodal arbetar för att prioritera utvecklingsfrågor som positivt påverkar individens hälsa och miljö. Denna grund gör det möjligt att öka deltagandet i arbetslivet vilket i sig påverkar folkhälsan positivt. Strävan är att nå ett hållbart samhälle. Det hållbara samhället tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers behov. Gemensamma insatser med många olika aktörer krävs för att nå goda resultat. Inom den kommunala basverksamheten i form av vård och omsorg krävs nytänkande och utveckling för att lösa framtida demografiska problem med stor andel äldre. Verksamheterna måste på sikt utgöra en attraktiv arbetsplats för ungdomar.

Samverkan inom folkhälsoområdet

- Gemensamt målarbete med VGR
- Utveckla former för ökad delaktighet i samhälle och arbetsliv
- Arrangera gemensam kompetensutveckling inom drogområdet
- Utveckla samverkan inom området arbetsliv-rehabilitering-folkhälsa
- Främja integration och mångfald

Utveckling av basverksamheten

- Utveckla samarbetet i form av kommunövergripande projekt
- Bidra till innovationer och verksamhetsutveckling inom vård/omsorg
- Stödja den sociala ekonomin
- Bidra till nydanande organisering av verksamheten
- Verka för att få fler ungdomar att välja ett yrke inom vård/omsorg

Kultur

Motiv

- Ökning av antalet kulturföretag och verksamheter inom kulturområdet
- Med kultur i alla dess former skapa attraktiva och konkurrenskraftiga kommuner för boende, besökare och företagande.
- Fyrbodals ska utveckla satsningen på konst och gestaltning i offentliga rum

Område

- Ökade insatser för nyföretagande och entreprenörskap
- Kompetens - entreprenörskap i konstnärliga utbildningar
- Ökad attraktionskraft i boende- och verksamhetsmiljöer, rekreation, kultur och samhällsservice

Fyrbodals kulturberedning har en vision att skapa landets bästa system för kulturföretagande och verksamheter inom kulturområdet. Visionen grundar sig på att det inom kulturen finns en stor potential för ekonomisk utveckling och tillväxt som bör tas tillvara. Fyrbodals vill, med kommunal och regional samverkan och i nära samspel med olika stödfunktioner för företagande, arbeta för ett ökat kulturföretagande som bygger på och stärker kommunernas identitet och särart.

Entreprenörskap inom kulturbranschen har ingen stark tradition i Fyrbodals. Det behövs förbättrade förutsättningar, nya perspektiv, positiva attityder och uppmuntran till de aktörer från kulturens område som vill in på företagens bana.

Tillgång till kultur i olika former har stor betydelse för alla människors utveckling och välbefinnande. Metoder bör utvecklas för att kulturen på olika sätt ska bli en integrerad del av samhällsutvecklingen och bidra till att öka kommunernas trivsel och konkurrenskraft. I olika sammanhang konstateras att individer och företag söker sig till platser som kan erbjuda en god livsmiljö

Inom Fyrbodal finns en ambition att bli omtalad i hela landet för satsning på konst och gestaltning i offentliga rum. Som en start att nå det målet har ett samarbetsprojekt påbörjats med syfte att skapa större delaktighet vid offentligt planeringsarbete, samt framtagande av styrdokument för hur estetiska kvalitéer ska involveras i den kommunala planeringen.

Ökade insatser för nyföretagande och entreprenörskap

- Arbeta för attitydförändringar och ökad förståelse hos befintliga stödfunktioner för kulturaktörens speciella villkor
- Befrämja utveckling av inkubatorverksamhet för kulturaktörer
- Medverka till att skapa kreativa mötesplatser; Individfokus och blandade branscher
- Stimulera mindre projekt och idéer som stämmer överens med kulturberedningens mål

Kompetens

- Bygga in entreprenörskap i konstnärliga utbildningar
- Utveckla former för samverkan konstnärliga utbildningar – offentlig verksamhet

Ökad attraktionskraft i boende- verksamhetsmiljöer, rekreation, kultur och samhällsservice

- Fortsättning och utveckling av pågående projekt Konst i offentlig miljö – en framtidsfaktor i Fyrbodal
- Arbeta för att Fyrbodal blir en arena för undersökande projekt när det gäller offentlig gestaltning
- Arbeta för att varje kommun utvecklas utifrån sin respektive särart och identitet
- Fyrbodals varierade kulturliv och kraften i den sociala ekonomin ska tas tillvara och utvecklas för samarbete och synergieffekter
- Utveckla befintliga klusterområden och kreativa mötesplatser